

Hvem skal styre landet?

- Et tidlig blikk på det nye Stortinget

INNLEDNING

Den 1. oktober konstitueres det 158. Storting. 169 representanter fra 19 ulike fylker samles for å utføre de plikter som er pålagt de folkevalgte. Blant oppgavene som representantene skal beskjeftige seg med, er lovbestemmelser og størrelsen på bevilgninger, samt fastsettelse av skatter og avgifter. Representantene er valgt inn på ulike partiprogrammer, og de vil naturligvis være utgangspunktet for politikken. Imidlertid vil bakgrunnen til de ulike representantene med hensyn til geografi, alder, kjønn, utdanning og yrkesbakgrunn trolig også påvirke holdningene til representantene på tvers av ulike partier. Derfor kan det være interessant å se på hvordan disse egenskapene fordeler seg, og, ikke minst, se på hvordan utviklingen mellom det nåværende Stortinget og det neste er.

Hvordan er aldersfordelingen? Hvordan er kjønnsbalansen? Hvor mange representanter kommer fra privat sektor, og hvor mange kommer fra offentlig sektor? Hvor utdannet er stortingsrepresentantene? Dette er alle relevante spørsmål å stille. SSB har nylig publisert en lignende oversikt over kandidatene til stortingsvalget, men ettersom de aller fleste listekandidater ikke vil bli valgt inn, forteller SSB-publikasjonen lite om hvilken bakgrunn de som faktisk blir stortingsrepresentanter, vil ha. I dette notatet har vi derfor sett på de kandidatene som mest sannsynlig vil bli valgt inn på Stortinget fra 1. oktober 2013.

Datagrunnlaget

Notatets datagrunnlag er hentet fra nettsiden Poll of polls og baserer seg på gjennomsnittsmålingen for mai 2013. Utrekningen av partienes mandater beregnes ut fra åtte nasjonale målinger vektet mot 2009 og to mot 2011. Det store usikkerhetsmomentet er oppslutningen til FrP, der ulike meningsmålingsbyråer opererer med forskjellig oppslutning. Dersom FrP vektet mot 2009-valget, øker partiets oppslutning, mens den motsatte tendensen inntreffer om partiet vektet mot lokalvalget i 2011. Hadde eksempelvis beregningsgrunnlaget fra maimålingen til Poll of polls blitt vektet 50/50 mellom 2009 og 2011, ville vi fått andre tall. Selv om ulike snittberegninger viser ulik mandatfordeling, er ikke disse veldig forskjellige fra det grunnlaget som er brukt i dette notatet. Meningsmålinger er ikke det samme som valg, og det er god grunn til å tro at valgkampen vil påvirke partienes oppslutning frem mot valget 9. september. Det er derfor lite sannsynlig at denne beregningen treffer nøyaktig, men det er ikke usannsynlig at den treffer ganske bra.

Notatet tar utgangspunkt i variabler som alder, kjønn, utdanning og yrkesbakgrunn. Mens det ikke er særlig vanskelig å måle representantenes kjønn og alder, er det noen flere måter å måle utdanning på. I denne analysen har vi bare valgt å skille mellom dem som har høyere utdanning og de som ikke har høyere utdanning. Siste kategori er yrkesbakgrunn. Denne kategorien er litt mer utfordrende å klassifisere. For det første må man

velge hvilke og hvor mange ulike type yrker man skal klassifisere. Avhengig av hvor detaljert man ønsker å være, kan man dele inn i svært mange ulike yrkesgrupperinger. Men bruken av mange og detaljerte kategorier vil kunne overskygge mer overordnede og viktigere analyser, f.eks. skillet mellom privat og offentlig sektor. Men avgrensningen mellom offentlig og privat er vanskelig å foreta uten at man går glipp av et vesentlig poeng. Et betydelig (og økende) antall representanter har bakgrunn fra interesseorganisasjonene (sivil samfunnet), deriblant partiene (og ungdomspartiene), samt LO/NHO. Mange av disse organisasjonene er sterkt avhengig av offentlig finansiering, men er likevel ikke en del av det offentlige. Derfor er det relevant å legge til kategorien "interesseorganisasjoner" i tillegg til kategoriene "offentlig" og "privat" i klassifiseringen. En siste kategori er "annet", der de få, som av ulike grunner ikke passer inn i de tre andre kategoriene, plasseres.

Blant de nåværende stortingsrepresentantene som er renominert, er det tatt utgangspunkt i deres siste yrke. Blant de nye kandidatene er det tatt utgangspunkt i hvilken jobb de kommer fra. Hele deres yrkeskarriere er med andre ord ikke inkludert. Det kan det tenkes at en mer omfattende analyse ville nyansert bildet, men det er liten grunn til å tro at den vil forandre hovedinntrykket.

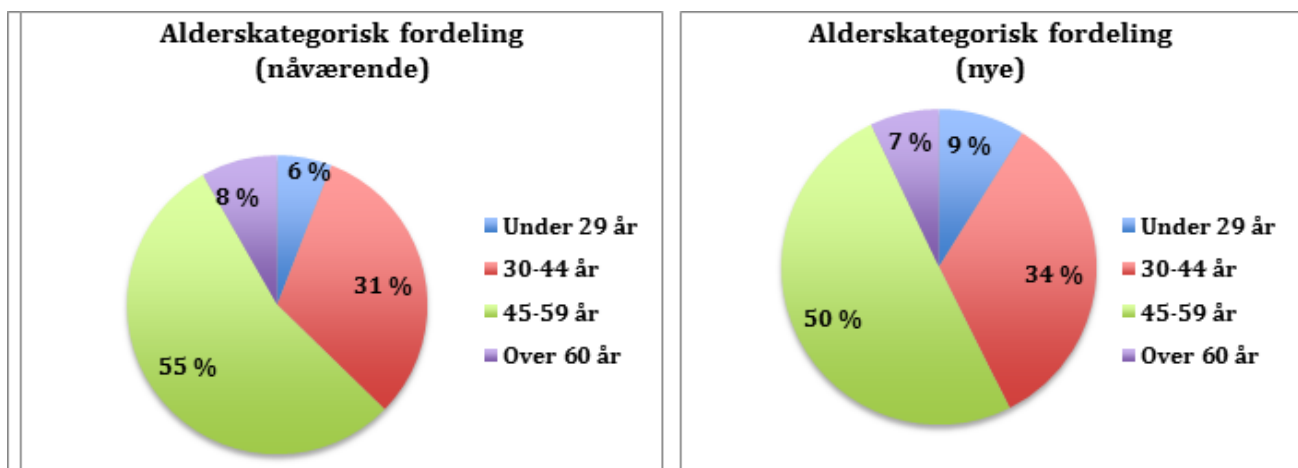
ET ENDRET STORTING

Parti	Oppslutning			Mandater			
	Oppgitt	2009	Endring	Prognose	S-2009	Endring	2009-fordeling
Ap	28,9	35,4	-6,5	51	64	-13	54
Høyre	31,8	17,2	14,6	57	30	27	55
Frp	16	22,9	-6,9	30	41	-11	28
SV	4,7	6,2	-1,5	8	11	-3	8
Sp	4,5	6,2	-1,7	7	11	-4	7
KrF	5,3	5,5	-0,3	8	10	-2	8
Venstre	4,7	3,9	0,8	7	2	5	8
Rødt	1,5	1,3	0,2	1	0	1	1
Andre	2,7	1,3	1,3	0	0	0	0

Det viktigste trekket ved det nye Stortinget er den endrede partisammensetningen. Mens det nåværende Storting har et knapt rødgrønt flertall, vil det nye Stortinget få et klart borgerlig flertall. Partiet Høyre vil få 27 nye representanter, mens Arbeiderpartiet (13) og Frp (11) vil tape et betydelig antall mandater. Venstre vil få et tilfang på 5 mandater som følge av at de kommer over sperregrensen. For Sp, Sv og KrF er det mindre endringer, mens Rødt til forskjell fra det nåværende Stortinget, vil bli representert gjennom et direkte mandat fra Oslo. Ørsmå endringer for partiene Sv, Sp, KrF og V vil kunne få dramatiske utslag som følge av sperregrensen, og vil naturligvis kunne påvirke sammensetningen av Stortinget. Det samme gjelder det ene mandatet fra Rødt. Det er mindre sannsynlighet for at de rødgrønne vil ta igjen det borgerlige forspranget. Men det vil naturligvis valgkampen og valget avgjøre.

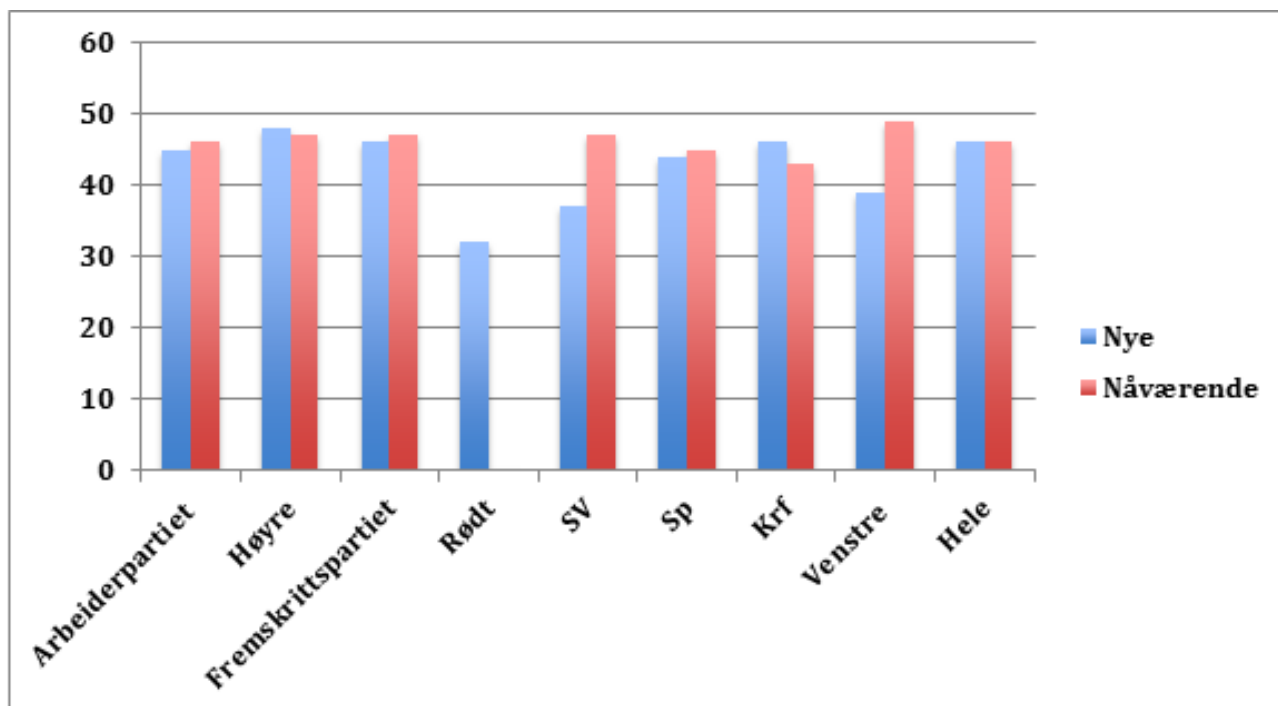
Aldersfordeling

Et interessant funn ved den det nye Stortinget er at gjennomsnittsalderen forblir nøyaktig den samme som i det foregående Storting. Det samme er tilfellet med medianen. Gjennom-snittsalderen blir 46 år og medianen 47 år. Like fullt er det en svak tendens i retning av flere unge under 30 år på bekostning av flere eldre over 60 år. Mens nåværende Storting har et relativt forholdstall mellom de over 60 år og de under 30 år på 8 versus 6 prosent, vil det nye Stortinget ha en liten overvekt for dem under 30 år med 9 versus 7 prosent. Sistnevnte tall illustrerer videre at andelen mellom 30 og 59 år fremdeles utgjør hovedvekten av Stortinget. Hele 84 prosent av stortingsrepresentantene i det nye Stortinget vil være mellom 30 og 59 år.

Et annet interessant funn er at SV senker gjennomsnittsalderen (47 år) fra det nåværende Stortinget til å få den laveste gjennomsnittsalderen i det nye tinget (36 år). Alle partiene øker sin andel av unge representanter under 30 år, og, bortsett fra Høyre, reduserer de sin andel av dem over 60 år. Ap og SV har en høyere andel unge enn FrP og Høyre, mens Høyre har den største andelen representanter over 60 år. Ingen av partiene, bortsett fra Ap og Høyre, har representanter over 60 år, noe som er med på å illustrere at endringen fra det nåværende til det nye Stortinget er en forsiktig forskyvning til fordel for dem under 30 år på bekostning av dem over 60 år.

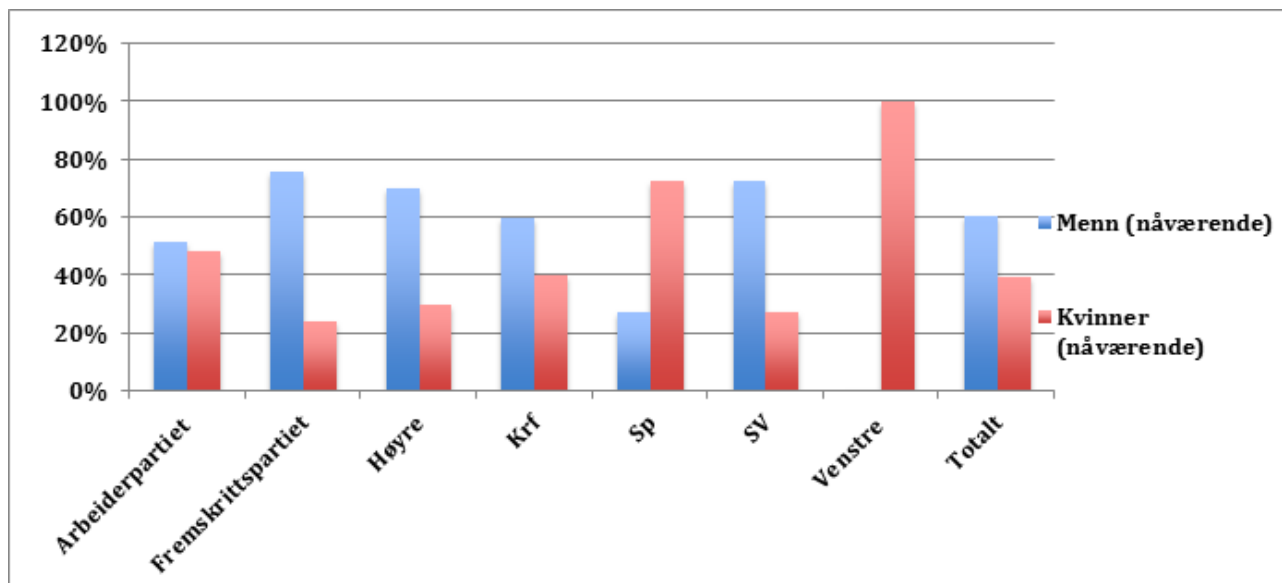
Aldersfordeling i partiene

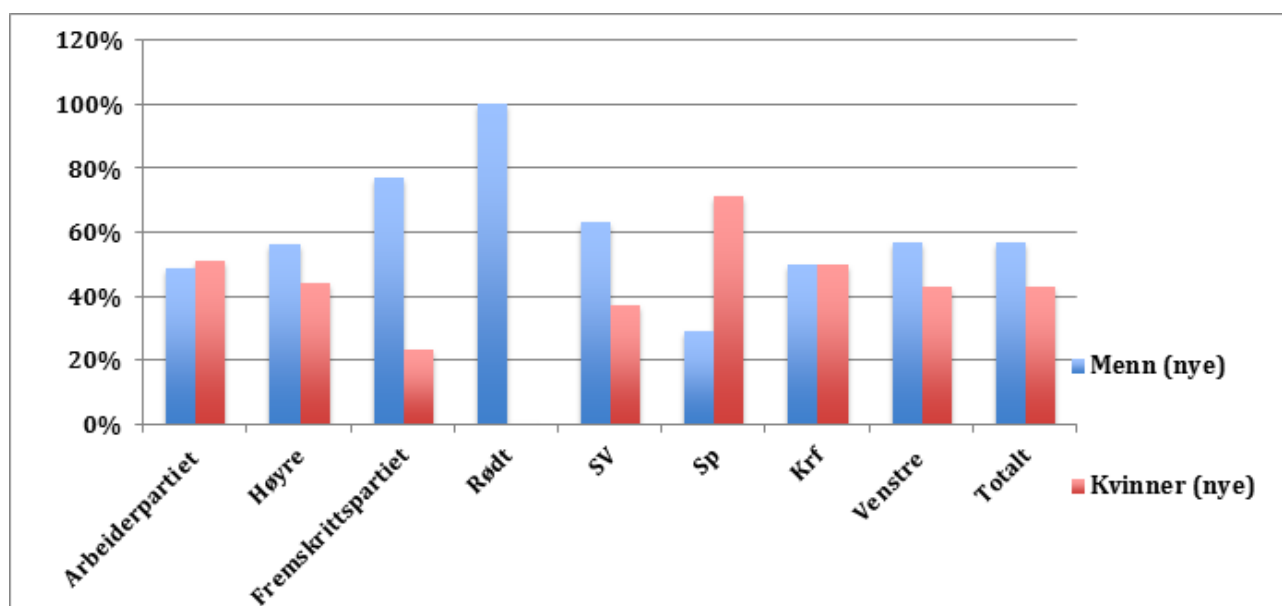
Kjønnsfordeling

I forskningslitteraturen beskrives Norge som et av foregangslandene når det gjelder likestilling i politikken. Dette gjenspeiles i det nye Stortinget. Det nåværende Stortinget har en kjønnsmessige fordeling på 61 prosent menn og 39 prosent kvinner. Det nye Stortinget har en liten økning av kvinnelige representanter, slik at fordelingen blir 57 prosent menn versus 43 prosent kvinner. Vi får altså bekreftet at Norge har en relativt lik representasjon av kvinner og menn i politikken på nasjonalt nivå.

Prosentvis kjønnsfordeling

Prosentvis kjønnsfordeling

Både SV (73 prosent menn) og FrP (76 prosent menn) utmerket seg ved å ha en lav kvinneandel i det nåværende Storting. Høyre (70 prosent menn) har også en skjev kjønnsfordeling. Høyre nærmer seg i det nye Stortinget kjønnsbalanse (44 prosent kvinner), mens SV fremdeles har en stor overvekt av menn (63 prosent). FrP har en enda dårligere kjønnsbalanse (77 prosent menn) i det nye Stortinget enn i det nåværende. Sp markerer seg ved å ha en skjev kjønnsbalanse. Partiet har over 70 prosent kvinnelig representasjon. Tallene for Ap viser en tilnærmet jevn kjønnsbalanse både i det nåværende og i det nye Storting.

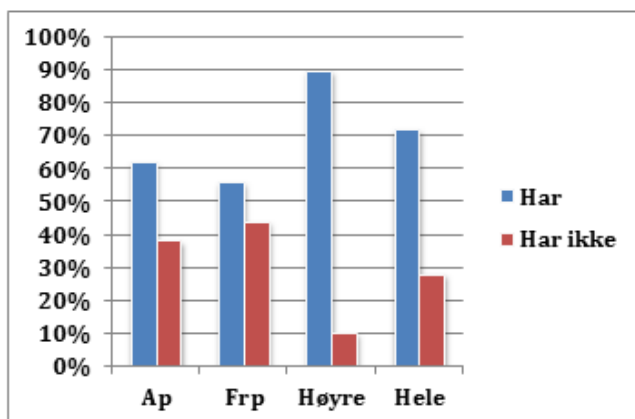
Utdanning

Trenden i retning av et mer kunnskaps-intensivt samfunn, der større deler av befolkningen tar høyere utdanning, gjen-speiles i representasjonen på Stortinget. Våre valgte representanter er bedre utdannet enn tidligere. I følge SSB er andelen nordmenn over 16 år som har høyere utdanning, på 30 prosent. Det innebærer at stortings-representantene er vesentlig bedre utdannet enn befolkningen for øvrig. Av representantene på det nåværende storting har 72 prosent høyere utdanning. Denne andelen øker til 83 prosent i det nye

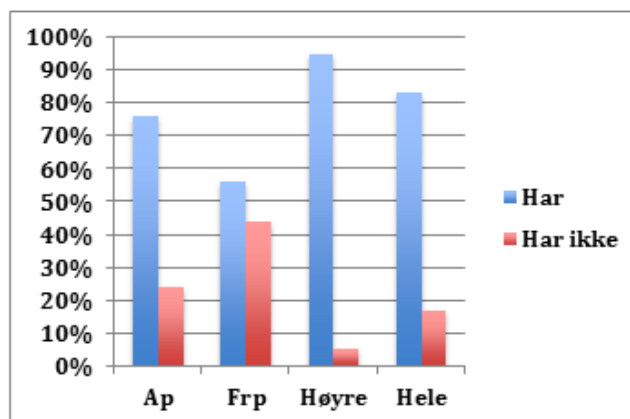
Stortinget. I det nåværende Stortinget markerer Frp (46 prosent) og Ap (38 prosent) seg som de partiene med høyest andel uten høyere utdanning. Dette bildet holder seg inn i det nye Stortinget, hvor forholdet mellom de som har høyere utdanning og de som ikke har det, er nøyaktig det samme for Frp (54 prosent med høyere utdanning versus 46 prosent uten), mens representantene fra Ap er vesentlig bedre utdannet enn i det forrige storting (76 prosent mot 62 prosent i det forrige Stortinget). Høyre øker sin andel fra 90 til 95 prosent. Alle representantene fra KrF, Sp, SV og V har høyere utdanning, noe som tegner et bilde av et stadig mer utdannet Storting.

Kristin Vinje (H) blir den eneste på det nye Stortinget med doktorgrad.

Nåværende

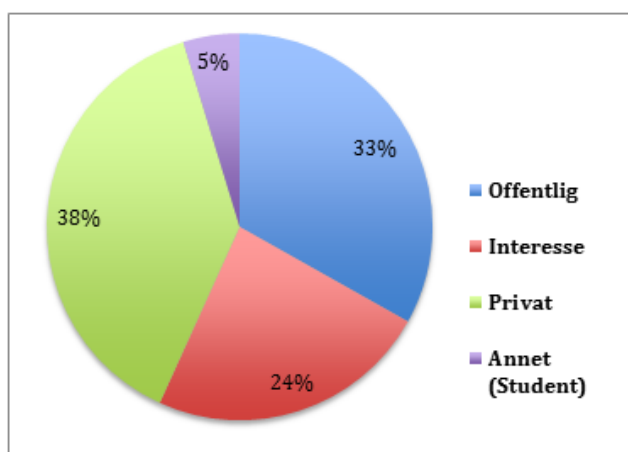
Nye

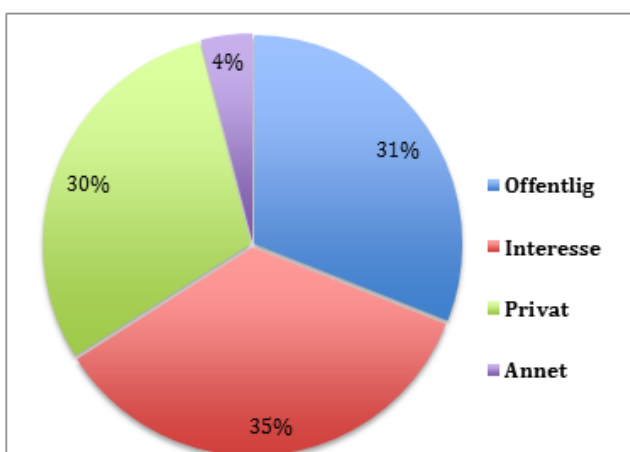
Yrkesbakgrunn

Det overordnede bildet er at andelen som kommer fra privat sektor, faller. I det nåværende Storting kommer litt under 40 prosent av representantene fra privat sektor, mens i det nye Stortinget faller denne andelen til ca. 30 prosent. Mens andelen som kommer fra offentlig sektor holder seg omtrent på samme nivå. En svak nedgang (fra 33 til 30 prosent).

Nåværende

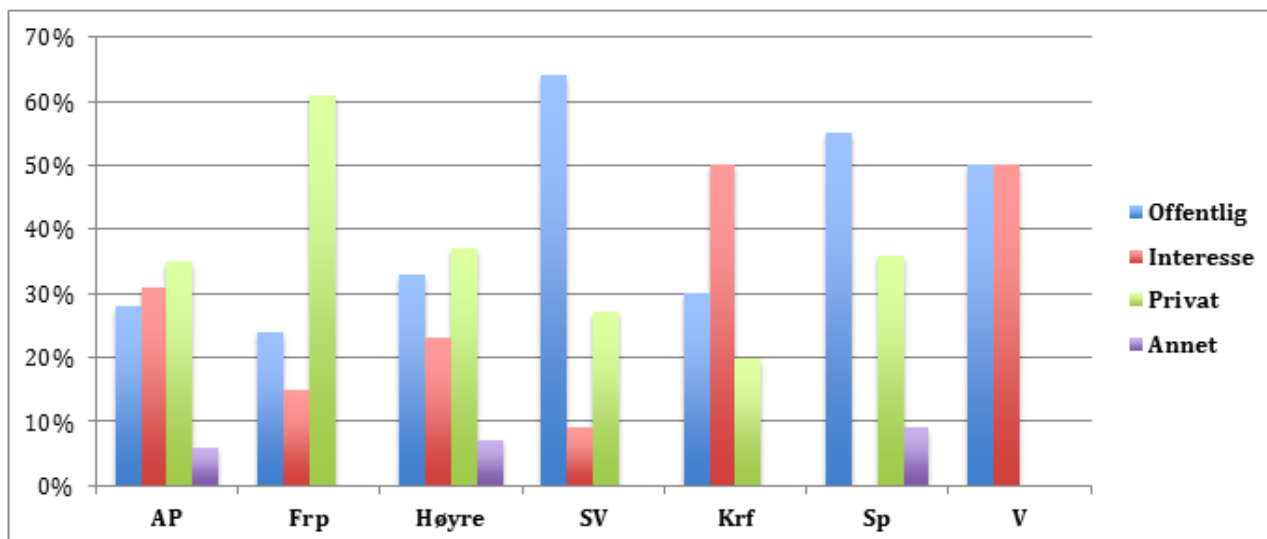
Nye

Den kategorien som øker mest er interesseorganisasjoner, som øker fra 24 til 36 prosent. Det er et interessant funn og viser en tendens der flere representanter har sin yrkesbakgrunn fra politikken og interesseorganisasjonene, mens andelen som kommer fra privat sektor, faller markant.

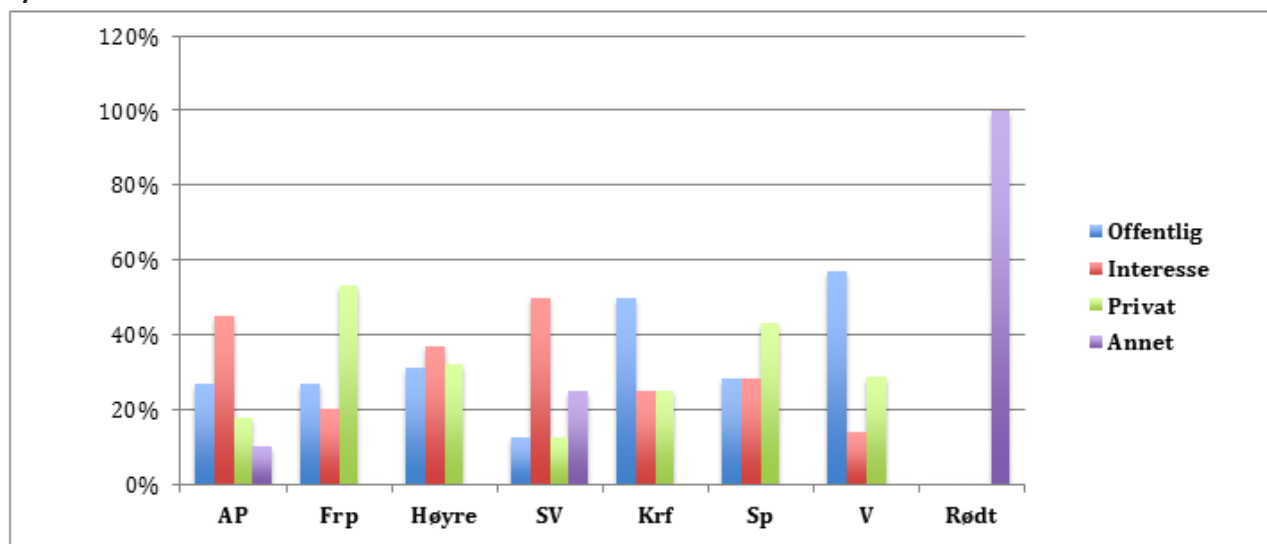
Ser vi på hvordan yrkesbakgrunnen fordeler seg på ulike partier, er det klare forskjeller.

Nåværende

De borgerlige partiene har i det nåværende storting betydelig flere representanter som kommer fra det private næringsliv enn Ap, SV og Sp har. Særlig markerer FrP seg med en høy privat andel blant sine representanter. Nesten 2/3 av representantene (61 prosent) kommer fra det private, mens færre enn 1/3 av SVs representanter gjør det samme. Andelen med privat bakgrunn i Høyre (37 prosent) og Ap (34 prosent) er ganske lik, men dette forandrer seg vesentlig i det nye Stortinget. Andelen privat faller i begge partier, men tydeligst i Ap. I det nye Storting har færre enn 1/5 av sosialdemokratene sin bakgrunn fra det private (18 prosent), mens Høyre henter 1/3 fra det private (32 prosent). FrP har også i det nye storting en klar overvekt av representanter som kommer fra det private (53 prosent). Det er klart den største andelen blant norske partier. SV er det partiet med lavest andel¹ (13 prosent).

Nye

AVSLUTNING

Man bør selvsagt ikke overdrive hvilken betydning de ulike egenskapene har for hvilken politisk debatt og politikk det nye Stortinget vil føre. Partiprogrammene er mest sannsynlig en bedre indikasjon på hvilken politikk som vil føres, enn representantenes egenskaper og bakgrunn er. Men samtidig bør man heller ikke undervurdere hvordan alder, kjønn, utdanning og yrke påvirker vår virkelighetsoppfatning og forslag til løsninger. Stortingsrepresentantene er selvsagt ikke fritatt fra slik påvirkning. Nettopp derfor er en systematisk gjennomgang av hvilke erfaringer våre folkevalgte tar med seg inn på Stortinget, en faktor som bør belyses kritisk. Det vil være

overraskende om ikke representantens utdanningsnivå spiller en rolle for samfunnsdebatten og de politiske avgjørelsene. Kanskje vil det etter hvert bli et problem at man har for få uten høyere utdanning? Noen vil kanskje si at det er et problem allerede.

En forsiktig oppsummering av det bildet som fremkommer i denne analysen, er at representantene blir yngre, bedre utdannet, i mindre grad kommer fra privat sektor og i større grad kommer fra partiene selv og andre interesseorganisasjoner. Antageligvis vil Seniorsaken mene at det er negativt at det blir færre representanter på Stortinget som er fylt 60 år. Samtidig vil sikkert ungdomspartiene (og de unge) glede seg over at det blir flere unge under 30 år på Stortinget. Næringslivet vil antageligvis være bekymret over at færre representanter har bakgrunn fra det private ettersom det kan bety færre personer som har erfaring med de utfordringer som preger det private næringsliv.

Det er partiene som har ansvaret for nominasjonsprosessen.² Partiene oppnevner nominasjonskomiteer, som, etter ulike vurderinger, foreslår lister med kandidater – mens det er partienes nominasjonsmøter som vedtar de endelige listene. Det er sedvane i alle partier at man tar hensyn til alder, kjønn, geografi og i noen grad yrkesbakgrunn. Et viktig trekk ved utvelgelsen av kandidater er at den er begrenset til en eksklusiv partielite. Det er en uheldig side ved det norske valgsystemet. Avdøde professor Hanne Marthe Narud har i Civita-pamfletten *Bak lukkede dører? Eller i åpne rom?* (Civita 2008)³ kritisert de norske partienes nominasjonsprosesser, der bare noen få deltar. De politiske partiene har monopol på å velge ut kandidater til Stortinget. Karakteristisk for det norske demokratiet er at velgerne, og de fleste av partienes medlemmer, har svært lite de skulle ha sagt. Norske velgere har enda mindre å si. I følge Narud har norske velgere unikt liten innflytelse på Stortingsvalg, ettersom det har liten innvirkning på listen om velgerne endrer på stemmeseddelen.⁴ Det er noe større rom for velgerpåvirkning i lokalvalg, hvor muligheter til å påvirke hvilke kandidater som kommer inn er mer reelle. Samtidig er det noen positive tendenser blant annet i SV og Oslo Høyre med åpnere nominasjoner. Spesielt Oslo SV har gått foran gjennom å invitere alle partimedlemmene til å avgjøre hvem som skal bli toppkandidater. Imidlertid har Norge sammenlignet med andre demokratier en mer eksklusiv nominasjonsprosess.

Det er ikke sikkert at en åpnere og mer demokratisk nominasjonsprosess vil gi en mer balansert fordeling. En mer inkluderende nominasjonsprosess vil antageligvis gjenspeile preferansene (og fordommene) til partimedlemmene, mens tilsvarende vil gjelde blant velgerne, dersom man skulle gi større velgerinnflytelse på personvalget. Men fordelene ved en mer inklusiv nominasjonsprosess er større representasjon, som kan sikre en større balanse av ulike egenskaper i nominasjonsprosessen. Det kan være mange gode grunner for at de politiske partiene å tenke på komplementære egenskaper i utvelgelsen av kandidatene til listene. Samtidig vil mange hevde at subjektive faktorer som dyktighet/egnethet også bør spille en vesentlig rolle. Det er vanskelig, og antageligvis ikke ønskelig å finne en perfekt balanse, ettersom slike mål kan fordre tiltak som er demokratisk ytterst problematisk, eksempelvis Liv Signe Navarsete tanke om å kvotere inn kvinner på stemmesedlene.⁵ Som alltid er det vanskelig å finne et ideelt system som ivaretar alle hensyn, men en systematisk gjennomgang vil forhåpentligvis bidra til å stimulere en offentlig debatt om hvilke (om noen) tiltak som kan og bør gjøres for å sikre en best mulig representasjon på Stortinget.

ETTERORD

- Oppdatert 26. september 2013

Det endelige resultatet for stortingsvalget 9. september bekreftet langt på vei det målingene over lang tid viste: Et solid borgerlig flertall.

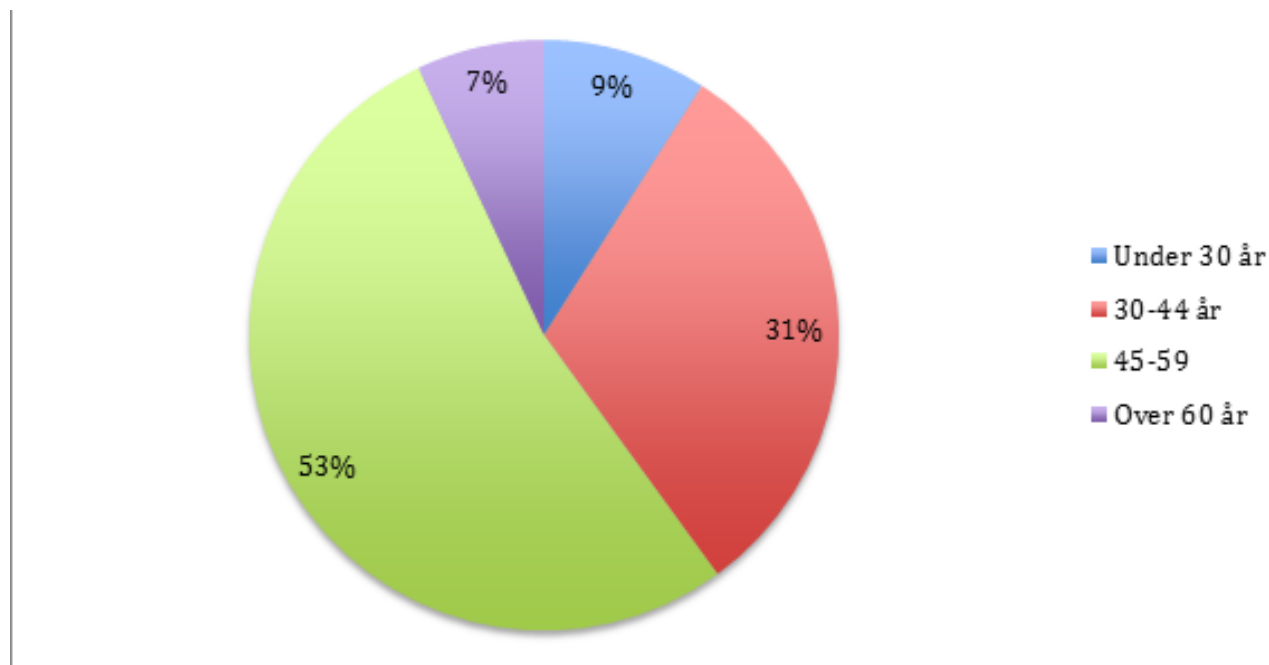
Resultater - valg 2013

Parti	Forhåndsstemmer		Valgtingsstemmer		Sum talte stemmer		Endring ift S2009	SSB Prognose	
	Ant	%	Ant	%	Ant	%	%	Mand	Endr
Ap	252 811	29,4	621 960	31,3	874 771	30,8	-4,5	55	-9
SV	36 537	4,3	79 477	4,0	116 014	4,1	-2,1	7	-4
R	11 579	1,3	19 173	1,0	30 752	1,1	-0,3	0	0
Sp	32 983	3,8	122 374	6,1	155 357	5,5	-0,7	10	-1
KrF	45 297	5,3	113 177	5,7	158 474	5,6	0,0	10	0
V	43 422	5,1	104 854	5,3	148 276	5,2	1,4	9	7
H	244 198	28,4	516 035	25,9	760 233	26,8	9,6	48	18
Frp	142 123	16,5	321 437	16,2	463 560	16,3	-6,6	29	-12
MDG	29 255	3,4	49 892	2,5	79 147	2,8	2,4	1	1
Andre	20 753	2,4	41 561	2,1	62 314	2,2	1,0	0	0
Ap+SV+Sp	322 331	37,5	823 811	41,4	1 146 142	40,4	-7,3	72	-14
H+Frp+KrF+V	475 040	55,3	1 055 503	53,0	1 530 543	53,9	4,4	96	13
Stemmeberettigede: 3 641 753					Fremmøte: 78,2 %				
Opptalte stemmer: 2 848 898					428 kommuner hvorav 428 ferdig talt				
Sist oppdatert: 23. september 2013 10:50:21					100,0 pst av stemmene opptalt.				

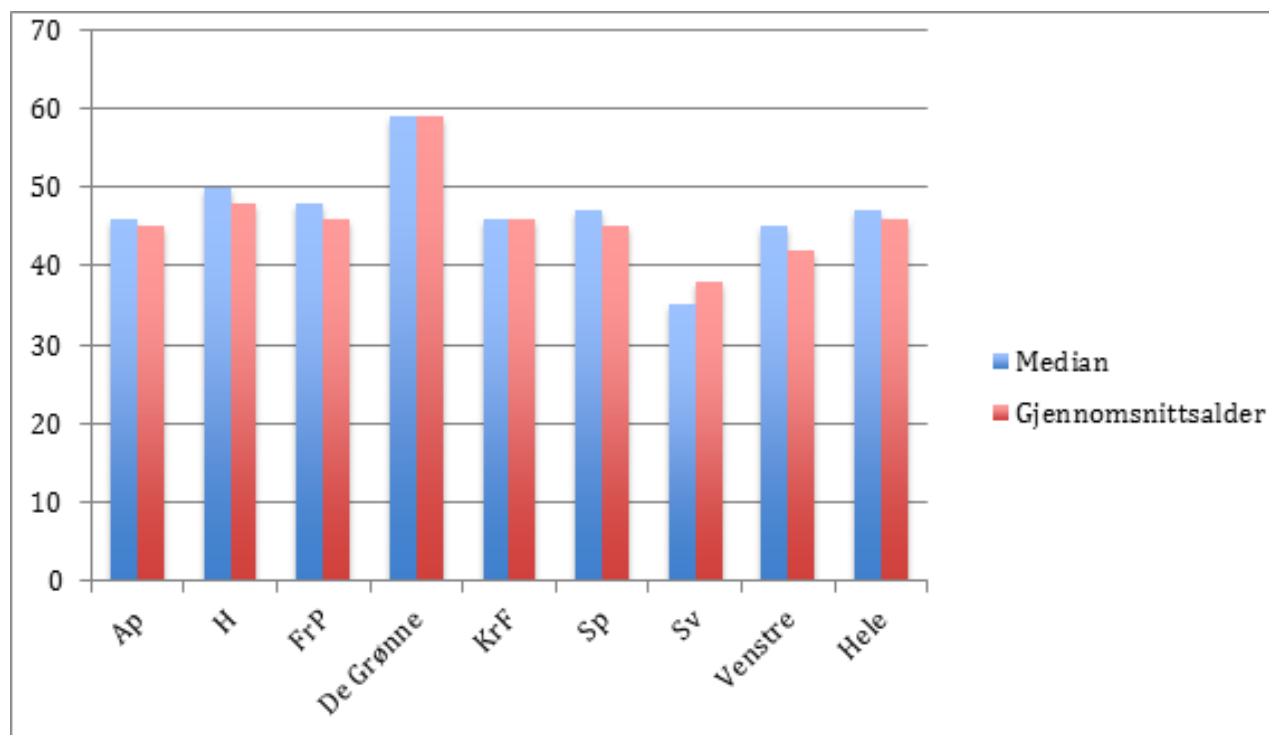
Men i motsetning til hva mange målinger viste i forkant av valgkampen, ble det ikke et såkalt blå-blått flertall bestående av Høyre og FrP. Det skyldes i hovedsak at Høyre gjorde et noe dårligere valg enn målingene i sommer tydet på, samt at Arbeiderpartiet gjorde et noe bedre. Denne utviklingen gjenspeiles også i Poll of polls-beregningen fra juli, som dette notatet bygger på. I tillegg fanger ikke juli-beregningen inn De Grønnes formutvikling, som endte med at partiet ble representert med et mandat fra Oslo, på bekostning av Rødt. Bortsett fra disse endringene er 4. juli-beregningen fra Poll of polls ganske nær det endelige valgresultatet. Høyre mister sammenliknet med målingen ti representanter og Rødt sitt ene. Ap får fem flere, mens KrF og Sp får to nye hver, Venstre og De Grønne får ett, mens SV og Frp blir stående med like mange mandater som i 4. juli-beregningen. Det endelige valget påvirker den interne stortings sammensetningen i partiene kun

marginalt. Det betyr at rundt 150 av stortingsrepresentantene som var gjenstand for analysen i juli, ble valgt inn ved valget 9. september. De små forandringene dette medførte, endrer i liten grad notatets konklusjoner knyttet til representantenes kjønn, alder og yrkesbakgrunn.

ALDERSFORDELING

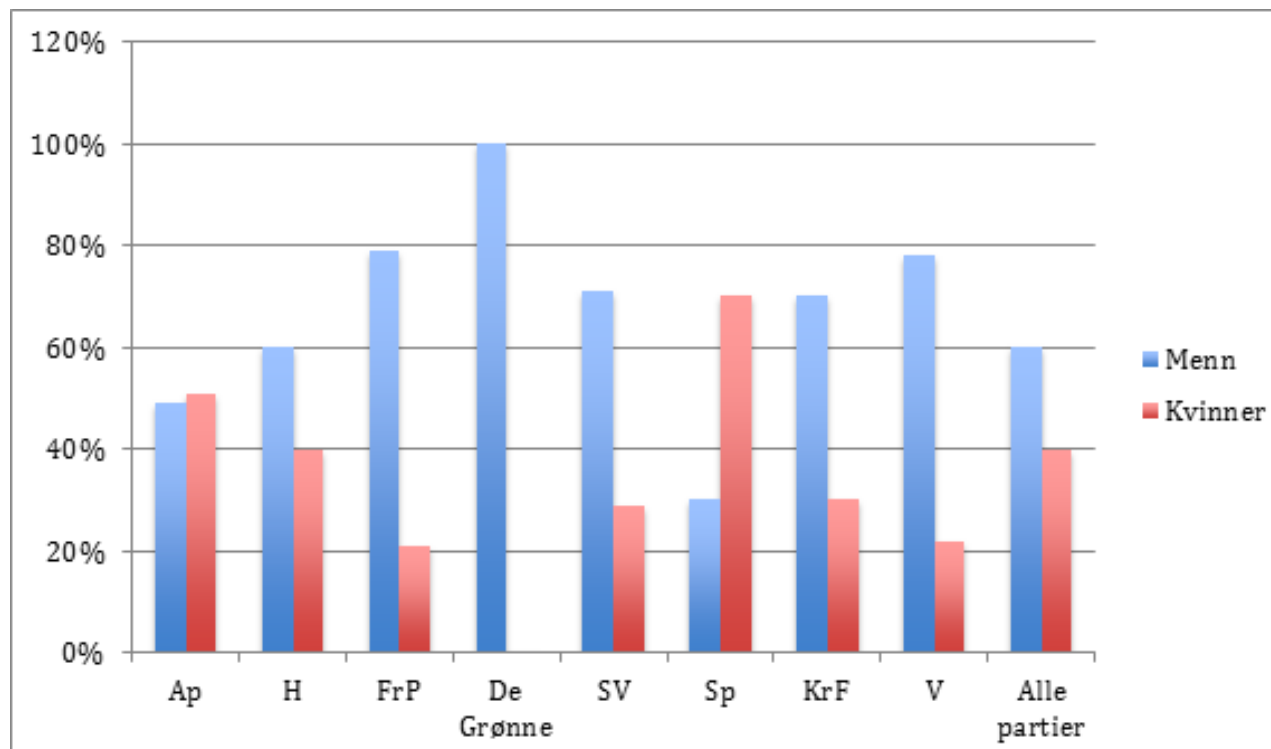

Aldersfordeling Stortinget 2013-2017.

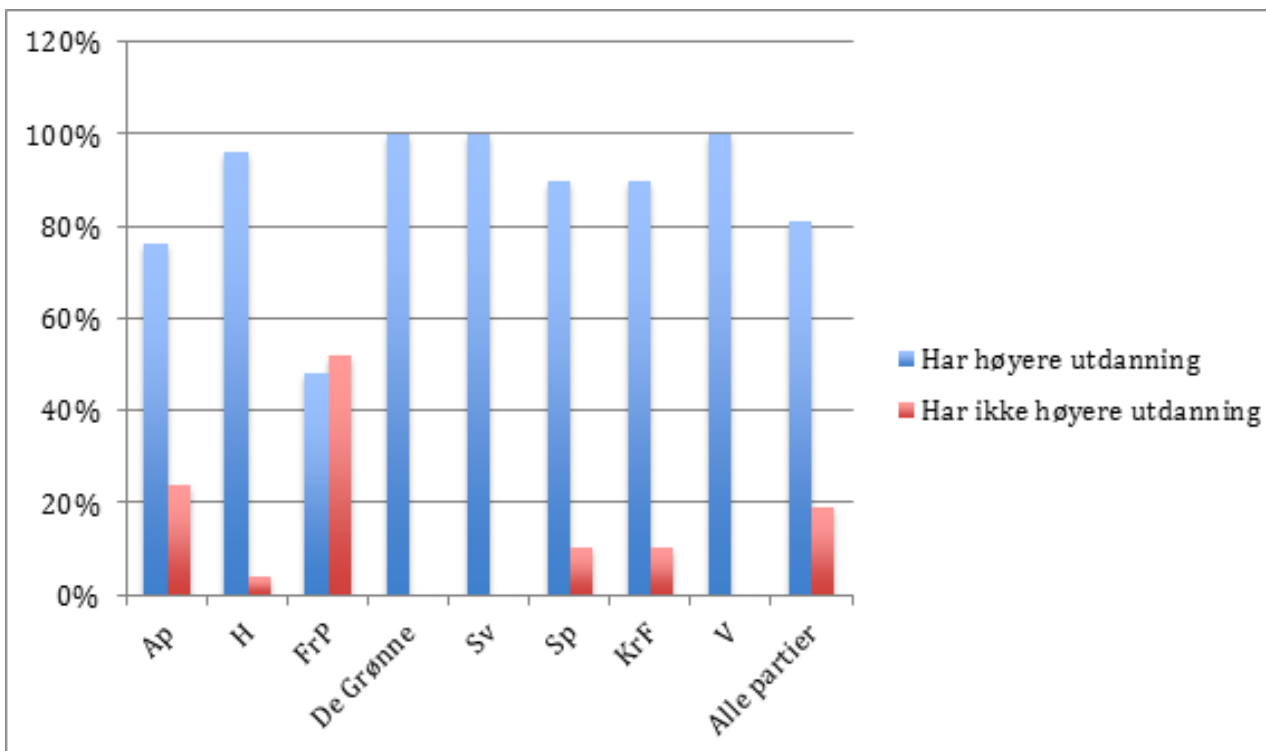
Aldersoversikt (median og gjennomsnitt) for partiene og Stortinget (2013-2017) som helhet.

KJØNNSFORDELING

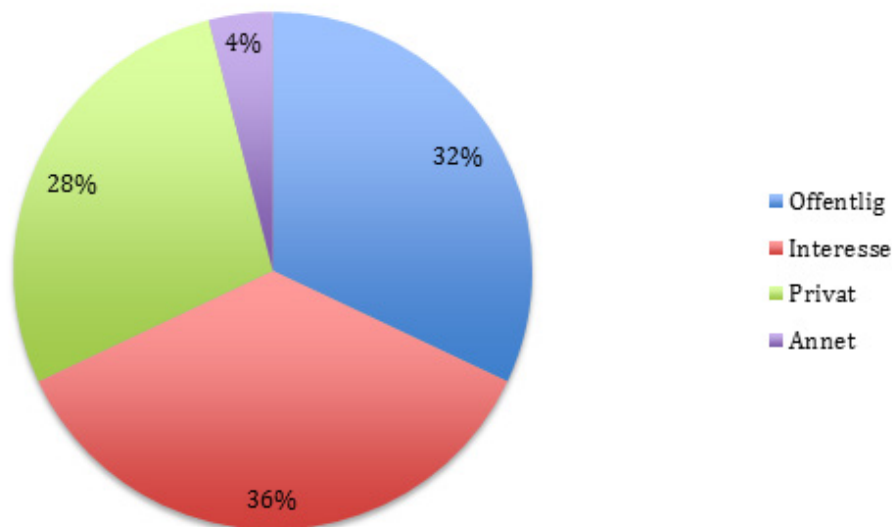
Prosentvis kjønnsfordeling blant partiene og Stortinget (2013-2017) som helhet.

UTDANNING

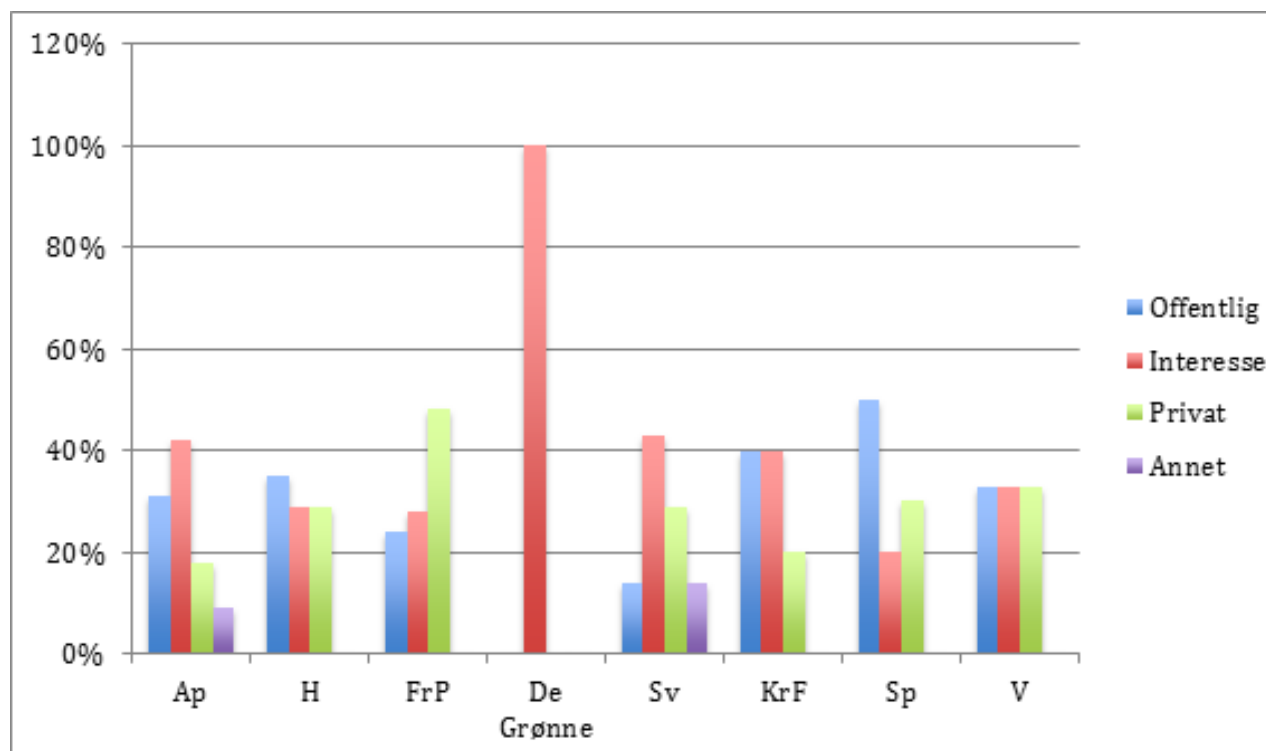

Prosentvis utdanningsfordeling blant partiene og Stortinget (2013-2017) som helhet.

YRKESBAKGRUNN

Yrkesbakgrunn fordelt på alle partier. Stortinget 2013-2017.

Yrkesbakgrunn fordelt partivis. Stortinget (2013-2017).

FORFATTER: Notatet er skrevet av rådgiver i Civita, Eirik Løkke og summer intern Anders Fottland.
eirik@civita.no

SLUTTNOTER

- 1 Om vi ser bort fra Rødts ene representant, Bjørnar Moxnes.
- 2 Se SSBs oversikt over hvordan ulike egenskaper fordeler seg på valglistene. <http://www.ssb.no/valg/statistikker/stvalgkand>
- 3 <http://www.civita.no/publikasjon/bak-lukkede-dorer-eller-i-apne-rom-62>
- 4 Se side 34 for utdypende forklaring: <http://www.civita.no/publikasjon/bak-lukkede-dorer-eller-i-apne-rom-62>
- 5 <http://www.nrk.no/nyheter/norge/1.7922827>